

מדיניות ארצות הברית ביחס לישראל ולמזרח התיכון

פרסום חודשי של מכון מיתוים

בעריכת רבקה בורנשטיין*

כרך 4, גיליון 12, דצמבר 2016

א. יחסי ארה"ב-ישראל

- **הבחירות לנשיאות ארה"ב - ניצחון המפתיע** של דונאלד טראמפ היכה בהלם את הקהילה המדינית בווינגטון די סי, ובהם גם גורמים מהמפלגה הרפובליקאית. הנשיא הנבחר צריך כעת לאחד מחדש את העם האמריקאי, לאחר קמפיין בחירות ארוך ורווי השמצות. ואולם, המינויים הראשונים עליהם הכריז – הסנאטור **ג'ף סנש** למשרת התובע הכללי ושל איש הימין הקיצוני **סטיב באנון** למשרת אסטרטג בכיר – הדליקו נורת אזהרה בקרב ארגונים רבים (ובהם **הליגה נגד השמצה**), שחוששים שהממשל החדש יהיה נגוע בגזענות, אנטישמיות, אפליית נשים, ואסלאמופוביה. המינויים האחרים של טראמפ בתחום הביטחון כוללים את חבר בית הנבחרים **מייק פומפאו** כמנהל ה-CIA, את **מייקל פלין** כיועץ לביטחון לאומי, ואת **ג'יימס מאטיס** כמזכיר ההגנה. בכל הנוגע למדיניות-חוץ, עמדותיו של טראמפ עדיין לוטות בערפל. על אף שהוא לא הפגין עד כה נאמנות לקבוצה או מפלגה אחת, הממשל שהרכיב עד כה – חוץ ממאטיס – מעיד על נטייה ימנית מובהקת.
- **מדיניות כלפי ישראל - עמדותיו של טראמפ כלפי ישראל היו עד כה הפכפכות.** לאחר שנסוג מהקביעה שהשמיע בשלבים מוקדמים של הקמפיין שישראל צריכה **לשלם חזרה לארה"ב** על הסיוע הצבאי שקיבלה, הוא טוען כיום שמזכר ההגנה שנחתם לאחרונה בין ישראל לארה"ב אינו צריך למנוע את האפשרות להעניק לישראל סיוע נוסף, מעבר למה שנקבע במזכר. שניים מיועציו של טראמפ **בנושא ישראל** מאמינים שפתרון שתי-המדינות נראה כיום בלתי-אפשרי, וזאת בניגוד לעמדות שהשמיעו ממשלים אמריקאים שונים במשך שנים ארוכות. דיוויד פרידמן, **היועץ הבכיר של טראמפ בנושא ישראל**, תומך בסיפוח השטחים ובבנייה בהתנחלויות, ועומד בראש ארגון אמריקאי שמעניק **תמיכה כספית** למפעל ההתנחלויות. ישנם סימנים שמעידים על כך שממשל טראמפ עשוי לסגת מתמיכה בפתרון שתי-המדינות ולתת לגיטימציה לכיבוש ולהיווצרות מציאות של מדינה אחת. ואולם, ישנם שני סימנים שמעידים על כך שייתכן שטראמפ ינהג אחרת: הגישה העסקית שלו והגמישות האידיאולוגית שלו. לטראמפ יש רצון משלו להגיע ל"**עסקה האולטימטיבית**" של פתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני, והוא כבר הוכיח שהוא אינו מונע מאידיאולוגיה בלתי ניתנת לשינוי (כך, למשל, לאחר פגישה קצרה עם מאטיס הצהיר טראמפ כי **שינה את עמדתו** ביחס לעינויים). מאטיס כבר **התריע** על כך שההתנחלויות אינן בנות-קיימא, והוא ימצא כעת בעמדה בכירה בממשל ממנה יוכל להשפיע על החשיבה של טראמפ. בסופו של יום, טראמפ יצטרך להכריע בין ממסד רפובליקאי אשר **אינו מביע עניין רב בפתרון שתי-המדינות** לבין **יציאה לדרך חדשה ביחס לסוגיות הליבה** של הסכסוך הישראלי-פלסטיני.
- **חקיקה נגד ה-BDS ועמדות אמריקאיות ביחס להתנחלויות - יועציו של טראמפ בנושא ישראל קוראים לפעילות מדינית ותחקית** מוגברת אל מול מהלכי חרם נגד ישראל וההתנחלויות כאחד. לטענתם, "יש לדחות את הטענה השגויה לפיה ישראל היא כובשת". במקביל, מאמצי חקיקה נגד ה-BDS נמשכים במדינות שונות ברחבי ארה"ב. בית הנבחרים של מדינת אוהיו העביר לאחרונה את חוק **HB 476**, שתובע מחברות עסקיות להצהיר במפורש שלא ייקחו חלק בפעילות חרם כלשהי. בדומה לחוקים רבים אחרים ברמת המדינות, **HB 476** מתייחס באופן זהה לשטחים משני צדי הקו הירוק (וגם למוצרים שמיוצרים בהם). על-פי **סקר חדש של מכון ברוקינגס**, הציבור האמריקאי חלוק באופן עקרוני בנושא ההתנחלויות (כשהעמדה מושפעת לרוב מההעדפה המפלגתית), אך 60% מהדמוקרטים ו-31% מהרפובליקאים תומכים ב"סנקציות כלכליות כלשהן או צעדים חמורים יותר" במידה שישראל תבנה התנחלויות חדשות.

* רבקה בורנשטיין היא חוקרת במכון מיתוים (rbornstein@mitvim.org.il). ניתן לקרוא את הגיליונות הקודמים [כאן](#).

- חבר הקונגרס קית' אליסון וביקורת על מדיניות ישראל - מועמדותו של חבר הקונגרס קית' אליסון** ליו"ר [הוועדה של המפלגה הדמוקרטית](#) הציתה דיון לגבי המנעד הלגיטימי של דעות ביחס למדיניות ממשלת ישראל. אליסון תומך [בהסרת המצור](#) מעל עזה ומעצירת הבנייה בשכונות היהודיות במזרח ירושלים. אלו הן עמדות שלטענת ארגון ג'יי סטריט [עולות בקנה אחד](#), ובאופן ברור, עם עמדות מרבית הציבור היהודי בארה"ב ואף עם עמדות גורמים במערכת הביטחון הישראלית. אליסון ספג לאחרונה ביקורת על [נאום שנשא בשנת 2010](#), בו טען כי "אסור לנו לאפשר למדינה אחרת להתייחס אלינו כאילו אנחנו הכספומט שלה" וש"מדיניות-החוץ האמריקאית במזרח התיכון נשלטת על-פי מה שטוב או רע למדינה בת שבעה מיליון תושבים". [מנכ"ל הליגה נגד השמצה](#) קבע כי עמדותיו של אליסון הן מטרידות מאוד ופוסלות אותו מהתאמה לתפקיד, והתורם הדמוקרטי הבכיר [חיים סבן](#) כינה אותו "בן אדם אנטישמי ואנטי-ישראלי באופן ברור". אליסון [הגיב](#) לכך במכתב בו הביע התנגדות נחרצת לאנטישמיות. ארגון ג'יי סטריט תיאר את המתקפות המתמשכות על אליסון כניסיון להשתיק [עמדות לגיטימיות](#) ביחס לישראל, וטען ש"יש כעת קולות רציניים שמוכנים לאתגר עמדות קיצוניות, אשר מהוות לדעתנו סכנה מוחשית לעתידה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, ואשר מעידות לעתים נדירות בלבד על התחשבות בזכויות הפלסטינים".

ב. תהליך השלום/הסכסוך הישראלי-פלסטיני

- פרמטרים של אובמה? - בעקבות הבחירות, נפתח חלון ההזדמנויות של הנשיא אובמה לביצוע מהלך אחרון לקידום פתרון שתי-המדינות.** אופציות אפשריות למהלך שכזה שעלו במהלך חודש נובמבר כללו: נאום בו יציג [פרמטרים](#) להסדר קבע ישראלי-פלסטיני, שלאחר מכן ייתכן ויוצג בפני פורום בינלאומי כלשהו; תמיכה או הימנעות אמריקאית בהצבעה במועצת הביטחון של האו"ם על הצעת החלטה בנושא ההתנחלויות; או נאום של ג'ון קרי בו יזהיר את ישראל מההשלכות של המשך הכיבוש. על פי הדיווחים, אובמה חושש לנקוט מהלך [שיעמיד את ממשל טראמפ בעמדת מגננה](#), ושיגרום לנשיא הנכנס לנקוט מדיניות הפוכה לאחר כניסתו לבית הלבן. בסוף נובמבר, העביר בית הנבחרים [הצעה שמתנגדת](#) למהלכים במועצת הביטחון ש"נסו לכפות פתרונות לסוגיות של הסדר הקבע, או למהלכים חד-צדדיים ואנטי-ישראליים".
- יזמות שלום בינלאומיות - פקידים צרפתיים אישרו שצרפת עדיין מתעתדת לכנס ועידת שלום בפריז בשבועות הקרובים, וזאת למרות [בחירתו של טארמפ והתנגדותו של נתניהו](#) ליזמה הצרפתית.** הצרפתים מעוניינים להשאיר את פתרון שתי-המדינות על סדר היום של הקהילה הבינלאומית. אם אובמה יחליט להציג פרמטרים להסדר קבע, ועידה בפריז תוכל לשמש במה להצגתם בפני הקהילה הבינלאומית ולגיבוש הסכמה רחבה סביבם. במסר שנשא [למועצת הביטחון](#), קרא שליח האו"ם למזרח התיכון ניקולאי מלדנוב לנקוט צעדים לקידום השלום. לדבריו, "תומכי הרחבת ההתנחלויות מרגישים מעודדים" ופתרון שתי-המדינות עומד בפני סכנה ממשית.
- חוק ההסדרה - הממשל האמריקאי הביע התנגדות פומבית [לחוק ההסדרה](#), וקרא לממשלת נתניהו לשקול את ההצעה מחדש בטרם תאושר כחוק.** דוברת מחלקת המדינה אליזבת טרודו קבעה שהצעת החוק מהווה [רוח גבית דרמטית](#) עבור מפעל ההתנחלויות, ושהוא סותר מדיניות ישראלית ארוכת-שנים להימנע מבנייה על אדמה פלסטינית פרטית. היא הביעה תקווה כי הצעת החוק לא תאושר. גם [שר החוץ הבריטי טוביאס אלוד](#) [וממשלת שבדיה](#) האיצו בממשלת נתניהו לשקול מחדש את הצעת החוק.

ג. המזרח התיכון המשתנה

- **סוריה** - ג'ון קרי מוביל [מהלך דיפלומטי](#), שסיכוייו אינם גבוהים, להגיע להבנה עם רוסיה בדבר הפסקת [ההפצצות על חאלב](#) והכנסת סיוע הומניטרי חיוני לעיר. אין כרגע עדויות לכך שהמהלך עתיד להצליח, בייחוד לאור הרצון הרוסי לחכות עם המשא ומתן עד לכניסתו של טראמפ - שבמהלך הקמפיין הרעיף דברי שבח על פוטין וקרא ליחסים טובים יותר עם רוסיה - [לבית הלב](#). הבחירות הקרובות ברוסיה עלולות לעודד את הרוסים לנקוט קו תקיף יותר בסוריה, במטרה להצביע על הישג בתחום מדיניות-החוץ במהלך תקופת הקמפיין. המשבר ההומניטרי בסוריה הוביל את צרפת לקרוא לפגישה מיידית של מועצת הביטחון של האו"ם, ואילו הבית הלבן גינה את האלימות המופגנת נגד אזרחים ש"מאורגנת ומבוצעת על-ידי ממשל אסד, בתמיכה מודעת של הרוסים והאיראנים".
- **ארגון המדינה האסלאמית (דאע"ש)** - הקמפיין הצבאי נגד דאע"ש עדיין בעיצומו. כוחות קרקעיים מקומיים, בשילוב תמיכה מצד מדינות הקואליציה הבינלאומית, הצליחו לכבוש חזרה חלקים גדולים [מהשטחים המיושבים](#) בעיראק ובסוריה בהם שלט עד לאחרונה דאע"ש. הקואליציה הבינלאומית למאבק בדאע"ש עוסקת בהכנות לשיקום של מוצול [ולבידוד ושחרור ראקה](#). עוד לא ברור כיצד יתנהל ממשל טראמפ ביחס לסוריה, אבל טראמפ כבר הצהיר שהוא יתמקד בפגיעה בדאע"ש, ולא באסד, ושהוא סקפטי לגבי התועלת [שבחימוש קבוצות אופוזיציה מתונות בסוריה](#).
- **תימן** - הקואליציה אותה מובילה ערב הסעודית מוסיפה לבצע תקיפות אוויריות בתימן, לאחר שבמחצית נובמבר כשלו המאמצים ליישם שם [הפסקת-אש בת 48 שעות](#). מחלקת המדינה והאו"ם הביעו דאגה מפני הקמת [ממשלה חדשה על-ידי החוטים](#), ולגבי תפקידה של ממשלה שכזו בשיחות השלום. בעקבות דיאלוג בין ערב הסעודית לאו"ם, ג'ון קרי הכריז שהוא פועל לכינון הפסקת אש יציבה [ולהתנעת תהליך מדיני](#). לדבריו, "בימים הקרובים, אנו עשויים למצוא את עצמנו בעמדה בה ניתן לקדם את מצב העניינים בתימן".
- **ערב הסעודית** - הסנאטורים מקיין וגרהאם הציעו תיקון [להצעת חוק שנויה במחלוקת](#), שנועדה לאפשר לקרובי המשפחה של קורבנות אסון התאומים לתבוע את ממשלת ערב הסעודית. התיקון מצמצם את היקף הצעת החוק, במטרה להגן על אנשי כוחות הביטחון האמריקאים מפני [תביעות דומות](#) בחו"ל. מחלקת המדינה התחייבה [לעבוד ביחד עם הקונגרס](#) על הנושא, דבר אשר הגביר את המתח ששורר בין ארה"ב לערב הסעודית. בנושא אחר, הדיווחים מריאד מעידים על כך שערב הסעודית שבעת-רצון [מהקו התקיף](#) ביחס לאיראן שמייצגים פלין ופומפאו, שניים מהמינויים הראשונים שביצע טראמפ.

ד. הסכם הגרעין עם איראן והשלכותיו

- **יחסי ארה"ב-איראן** - הסכם הגרעין האריך את משך הזמן הדרוש לאיראן לפתח נשק גרעיני, והגביר את יכולתה של הקהילה הבינלאומית לפקח על מתקנים רגישים באיראן. למרות הבטחת הקמפיין של טראמפ "לקרוע לגזרים" את ההסכם, מומחי ביטחון [בישראל ובארה"ב](#) דווקא חושבים שעד כה ההסכם מוכיח את עצמו. קרי עסוק בהכשרת הקרקע [לשכנוע מזכיר המדינה שיחליף אותו](#) בכך שההסכם משרת את האינטרסים של הביטחון הלאומי האמריקאי. לאור סדר היום העמוס ממילא של טראמפ, ולאור היישום התקיף של ההסכם מצד איראן, יש סיבות טובות לממשל החדש להשאיר את הסכם הגרעין בעינו, במקביל לנקיטת קו נוקשה יותר כלפי איראן בכל הנוגע לפעולות אחרות, דוגמת ניסויים בליסטיים. ובינתיים, הסנאט האמריקאי הצביע פה אחד [להאריך את הסמכות שניתנה לנשיא להטיל סנקציות על איראן](#) כתוצאה מהפרות של הסכם הגרעין, במטרה לאפשר לארה"ב להגיב במהירות לכל מהלך איראני אפשרי שיסתור את אשר הוסכם עם המעצמות.

ה. קריאה נוספת

מאמרים	נושא
<p>Robert D. Blackwill and Phillip Gordon, "Repairing the US-Israel relationship." <i>Council on Foreign Relations</i>, November 2016</p> <p>"Israel/Palestine: Parameters for a two-state settlement," <i>International Crisis Group</i>, November 2016</p> <p>Martin S. Indyk, "President Trump's options for Israeli-Palestinian dealmaking," <i>Brookings Institution</i>, December 1, 2016</p> <p>Tony Karon, "Obama's best chance to influence the Israeli-Palestinian dispute will come after he leaves office," <i>Vox</i>, November 25, 2016</p> <p>Aaron David Miller, "Beyond the Trump-Netanyahu Honeymoon: 4 Things to Know About U.S.-Israeli Relations." <i>Wall Street Journal</i>, November 10, 2016</p>	<p>ישראל ותהליך השלום</p>
<p>Maha Yahya "What a Trump or Clinton Presidency Could Mean for the Middle East." <i>Carnegie Middle East Center</i>, November 2, 2016</p> <p>Andrew J. Tabler and Dennis Ross, "A Syria policy for Trump: How Washington can get to a settlement." <i>Washington Institute</i>, November 28, 2016</p> <p>David Remnick, "Obama reckons with a Trump presidency," <i>New Yorker</i>, November 28, 2016 Daniel L. Byman, "Truly winning the battle of Mosul," <i>Brookings Institution</i>, October 18, 2016</p> <p>John Allen and Charles Lister, "Bring Syria's Assad and his backers to account now," <i>Washington Post</i>, October 21, 2016</p>	<p>המזרח התיכון</p>
<p>Martin Chulov and Nahal Toosi, "Iran deal critics to Trump: Please don't rip it up," <i>Politico</i>, November 16, 2016</p> <p>Ali Vaez, "Taking the lead," <i>International Crisis Group</i>, November 25, 2016</p> <p>Aaron David Miller and Richard Sokolsky, "Moving Forward on Iran." <i>Foreign Affairs</i>. November 16, 2016</p> <p>Ellie Geranmayeh, "Will Donald Trump Destroy the Iran Deal?" <i>The New York Times</i>. The New York Times, November 25, 2016</p>	<p>איראן</p>

ו. ציר זמן חודשי

תאריך	אירוע
8 בנובמבר	הבחירות לנשיאות ארה"ב
17 בנובמבר	קבוצת הליבה של הקואליציה הבינלאומית למאבק בדאע"ש מתכנסת בברלין לתכנון הצעדים הבאים ביחס למוצול ולראקה
20 בנובמבר	הכרזה על ניסיון להפסקת-אש בת 48 שעות בתימן
21 בנובמבר	ג'ון קרי משוחח עם שר החוץ הסעודי אל-ג'ובייר לגבי המאמצים להפסקת-אש בתימן
21 בנובמבר	מועצת הביטחון של האו"ם מתכנסת לדין על סוריה
22 בנובמבר	קרי ושר החוץ הרוסי לברוב דנים במצב בסוריה ובאפשרות להגיע להסכם חדש להפסקת מעשי האיבה שם
28 בנובמבר	הקואליציה הבינלאומית למאבק בדאע"ש נפגשת לדין מליאה